

(101SN21)

M.A. DEGREE EXAMINATION, JUNE/JULY 2025.

First Semester

Sanskrit

ARTHA SASTHRA AND NITI SASHTRA – 1

Time : Three hours

Maximum : 70 marks

1. सर्वे प्रश्नाः समाधेयाः- (20)

- (a) सतां सूक्तैः सुधास्यन्दिभिः। विशदयत।
- (b) मूर्खस्य नास्त्यौषधम् – कथं मूर्खः भवति।
- (c) 'वाग्भूषणं भूषणम्' – विशदयत।
- (d) धीरं विलोकयति चाटुशतैश्च भुङ्क्ते। विवृणुत।
- (e) 'नृपनीतिरनेकरूपा' – नृपनीतिं विशदयत।
- (f) 'सेवादधर्मः परमगहनो योगिनामव्यगम्यः' – सेवादधर्मः कीदृशः ?
- (g) 'अर्थशास्त्रम्' इति पदं कौटिल्याभिमतं किं भवति।
- (h) का नाम विद्या ? अर्थशास्त्रे किं वर्णितम् ?
- (i) "त्रयी" इति के उच्यन्ते ?
- (j) का नाम दण्डनीतिः ?

2. त्रयः प्रश्नः समाधेयाः। (15)

- (a) अर्थशास्त्रमनुसृत्य राजर्षिवृत्तम् निरूपयत।
- (b) को नाम इन्द्रियजयः ?
- (c) आश्रमाणाम् विशेष धर्मान् विशदयत।
- (d) मानशौर्यपद्धतिं विशदयत।
- (e) विद्वत्पद्धतिं संगृहीत।
- (f) अर्थपद्धतिं विशदयत।

3. द्वौ प्रश्नौ समाधेयौ। (20)

- (a) भर्तृहरिमनुसृत्य परोपकारिणां स्वभावं वर्णयत।
- (b) भर्तृहरेः नीतिशतके निरूपितं सुजनपद्धतिं वर्णयत।
- (c) अर्थशास्त्रस्य प्रयोजनानि अद्यतनप्रपञ्चानुसारं विशदयत।
- (d) अमात्यानां गुणगणानुसारं तेषां नियुक्तिप्रकारं विशदयत।

4. त्रयाणां सन्दर्भवाक्यानि लिखत। (15)

- (a) अम्बरीषश्च नाभागो बुभुजाते चिरं महीम्।
- (b) आश्रयः सर्वधर्माणां शश्वदान्वीक्षकी मत।
- (c) त्रय्या हि रक्षितो लोकः प्रसीदति न सीदति।
- (d) मणिना भूषितः सर्पः किमसौ न भयंकरः।
- (e) सर्वे गुणाः काञ्चनमाश्रयन्ति।
- (f) नास्ति तेषां यशः काये जरामरणजं भयम्।

M.A. DEGREE EXAMINATION, JUNE/JULY 2025.

First Semester

Sanskrit

VYAKARANAM — 1

Time : Three hours

Maximum : 70 marks

1. सर्वे प्रश्नाः समाधेयाः। (20)
 - (a) इको यणचि।
 - (b) हलो यमां यमि लोपः।
 - (c) एत्येधत्तूट्सु।
 - (d) ओमाडोश्च।
 - (e) सम्बुद्धौ शाकल्यस्येतावनार्षे।
 - (f) छायाबाहुल्ये।
 - (g) उपपदतत्पुरुषसमासः।
 - (h) उपमान कर्मधारयः।
 - (i) तद्धितार्थ द्विगुः।
 - (j) तुल्ययोगे बहुव्रीहिः।
2. चतुर्णां लघुटिप्पणीं लिखत। (8)
 - (a) अदेङ्गुणः।
 - (b) अदसोमात्।
 - (c) ण्ना णुः।
 - (d) वा पदान्तस्य।
 - (e) भो भगोऽधोऽपूर्वस्य योऽशि।
 - (f) मोऽनुस्वारः।
3. द्वौ सप्रमाणं साधयत। (8)
 - (a) रामश्शेते
 - (b) तल्लयः
 - (c) चतुष्कोणः
 - (d) मुनीन्द्रः।
4. त्रीणि सूत्राणि सोदाहरणम् व्याख्यात। (9)
 - (a) उपसर्जनं पूर्वम्।

- (b) पञ्चम्याः स्तोकादिभ्यः।
- (c) दिक्पूर्वपदादसंज्ञायां जः।
- (d) राजाहः सखिभ्यष्टच्।
- (e) स नपुंसकम्।
- (f) शेषाद्विभाषा।

5. चत्वारि सप्रमाणं समासरूपाणि लिखत। (8)

- (a) शिवकेशवौ।
- (b) पीताम्बरः।
- (c) घनश्यामः।
- (d) महाराजः।
- (e) नखभिन्नः।
- (f) अध्यात्मम्।
- (g) भूतबलिः।
- (h) दण्डादण्डि।

6. त्रीणि सूत्राणि व्याख्यात। (9)

- (a) तृतीयासप्तम्योर्बहुलम्।
- (b) कर्तृकरणे कृता बहुलम्।
- (c) अर्धं नपुंसकम्।
- (d) निष्ठा
- (e) अजाद्यदन्तम्।

7. द्वौ सोदाहरणं विवृणुत। (8)

- (a) तत्पुरुषसमासभेदान् लिखत।
 - (b) अव्ययीभावं विवृणुत।
 - (c) द्वन्द्वसमास भेदान् संगृहीत।
 - (d) कर्मधारयासमासं विवृणुत।
-

M.A. DEGREE EXAMINATION, JUNE/JULY 2025.

First Semester

Sanskrit

KAVYAS – 1

Time : Three hours

Maximum : 70 marks

1. सर्वे प्रश्नाः समाधेयाः। (20)

- (a) कालिदासस्य मेघसन्देशकाव्यानुसारं मेषस्वरूपं वर्णयत।
- (b) मेघदूते जह्नुकन्यां कथं वर्णितम्?
- (c) मेघदूते यक्षः अभिशप्त कुत्र निवसति वर्णयत।
- (d) भगवतः स्कन्दस्य वसतिं विवृणुत।
- (e) यक्षगृहस्य सम्मुखे पर्वतः कथमस्ति?
- (f) चन्द्रापीडस्य जन्मविशेषान् लिखत।
- (g) शुक्रनासस्य गृहं प्रति चन्द्रापीडस्यागमनकारणं लिखत।
- (h) इयं लक्ष्मीः कथं भवति – विवृणुत।
- (i) यौवनप्रभावेन यूनां दृष्टिः कथं भवति?
- (j) लक्ष्मी तृष्णाविषवल्लीनाम् कीदृशं भवति?

2. त्रयः प्रश्नाः समाधेयाः। (15)

- (a) गुरुपदेशप्राधान्यं लिखत।
- (b) अनर्थपरंपरा सर्वा – विशदयत।
- (c) केषां कृते उपदेशस्य कदा योग्यकालः?
- (d) आम्रकूटस्य शोभां निरूपयत।
- (e) विदिशानगरस्त्रीणां सौन्दर्यं स्पष्टयत।
- (f) देवगिरीवर्णनं कुरुत।

3. द्वावधिकृत्य लिखत। (20)

- (a) (i) यक्षेन कथितं अलकानगरमार्गं (मेघं प्रति) वर्णयत।

अथवा

- (ii) महाकालेश्वरवैभवं उज्जयिनिनगरसौन्दर्यं च विवृणुत।
(b) (i) शुकनासोपदेशस्य वैशिष्ट्यं निरूपयत।

अथवा

- (ii) बाणस्य रचनाकौशलं सोपपत्तिकं वर्णयत।

4. श्लोकद्वयं व्याख्यात। (15)

- (a) मन्दं मन्दं नुदतिपवनश्चानुकूलो यथा त्वां
वामश्चायं नुदति मधुरं चातकस्ते सगन्धः।
गर्भाधान - क्षण - परिचयान् नूनमाबद्धमालाः
सेविष्यन्ते नयनसुभगं खे भवन्तं बलाकाः।
- (b) तस्मिन्काले नयनसलिलं योषितां खण्डितानां
शान्तिं नेयं प्रणयिभिरतो वर्न्म यानोस्त्यजाशु।
प्रालेयास्त्रं कमलवदनात् सोऽपि हर्तुं नलिन्याः
प्रत्यावृत्तस्त्वयि कररुधि स्यादनल्पाभ्यसूयः।
- (c) तन्वी श्यामा शिखरिदशना पक्कबिम्बाधरोष्ठी
मध्ये क्षामा चकित हरिणी प्रेक्षणानिम्ननाभिः।
श्रोणीभारादलसगमना स्तोकनम्रा स्तनाभ्यां,
या तत्र स्याद्युवतिविषये सृष्टिराखेव धातुः।
- (d) शापान्तो मे भुजगशयनादुत्थिते शार्ङ्गपाणौ,
शेषान् मासान् गमय चतुरो लोचने मीलयित्वा
पश्चादावां विरह-गणितं तमात्माभिलाषं
निर्वेक्ष्यावः परिणत-शरच्चन्द्रिकासु क्षपासु॥

(104SN21)

M.A. DEGREE EXAMINATION, JUNE/JULY 2025.

First Semester

Sanskrit

POETICS AND AESTHETICS (I)

Time : Three hours

Maximum : 70 marks

1. सर्वे प्रश्नाः समाधेयाः। (20)
 - (a) अग्निपुराणम् विवृणुत।
 - (b) वामनः।
 - (c) क्षेमेन्द्रः।
 - (d) भोजः।
 - (e) राजशेखरः।
 - (f) भरतः।
 - (g) भामहानुसारं काव्यवैशिष्ट्यम्।
 - (h) कथा।
 - (i) अलङ्कारः।
 - (j) शब्दप्रयोगः - अयोग्यः - योग्यः।
2. चत्वारः प्रश्नाः समाधेयाः। (20)
 - (a) भट्टनायकस्य रससिद्धान्तः।
 - (b) धनञ्जयस्य योगदानम्।
 - (c) रुय्यकः अलङ्कारः।
 - (d) महिमभट्टः - व्यक्तिविवेकग्रन्थेसिद्धान्तः।
 - (e) भामहानुसारं काव्यस्वरूपम्।
 - (f) काव्यदोषाः।
 - (g) श्रुतिदुष्टम्।
 - (h) व्याकरणशास्त्र प्रश्नां लिखत।
3. द्वौ प्रश्नौ समाधेयौ। (30)

- (a) (i) आनन्दवर्धनस्य योगदानम् विवृणुत।
अथवा
- (ii) महाकाव्यलक्षणम् – भिन्नमतानुसारं विशदयत।
- (b) (i) ‘वाचां दोषं चतुर्विधम्’ भामहानुसारं विवेचयत।
अथवा
- (ii) ‘स्फोटसिद्धान्त विमर्शः’ – यथाग्रन्थं वर्णयत।
-

(105SN21)

M.A. DEGREE EXAMINATION, JUNE/JULY 2025.

First Semester

Sanskrit

POETICS AND AESTHETICS (II)

Time : Three hours

Maximum : 70 marks

1. सर्वे प्रश्नाः समाधेयाः। (20)
 - (a) दशरूपककारः कः? तत्र वैशिष्ट्यं किं?
 - (b) दशरूपं किं फलम्?
 - (c) नृत्यं किं?
 - (d) नाट्यम्।
 - (e) इतिवृत्तम्।
 - (f) नाट्यशास्त्रोत्पत्तिं विशदयत।
 - (g) भरतमुनेः औन्नत्यम्।
 - (h) कैशिकी वृत्तिः।
 - (i) अप्सराणां संज्ञा।
 - (j) स्थायिभावाः।
2. प्रश्न चतुष्टयम् समाधत्त। (20)
 - (a) नाट्यगृहनिर्माणम्।
 - (b) रङ्गस्य रङ्गदेवानाञ्च पूजा-विधानम्।
 - (c) त्रिविधानि प्रेक्षागृहाणि।
 - (d) वीररसः।
 - (e) प्रासंगिकम्।
 - (f) पताका।
 - (g) आरंभः।
 - (h) मुखसन्धिं निरूपयत।
3. द्वौ प्रश्नौ समाधेयौ। (30)
 - (a) प्रतिमुखसन्धिं साङ्गं निरूपयत।

- (b) अवस्थाः पञ्चकार्यस्य विवृणुत।
 - (c) शंकुकसम्मत रस सिद्धान्तः।
 - (d) हास्यस्य निरूपणम् कुरुत।
-